

Harcama Maliyet Ve Gider Kavramları (Temel Vergi Konuları)

Dr. Hasan Yalçın, YMM, E. Hesap Uzmanı

Uygulamada genellikle harcama, maliyet ve gider kavramları karıştırılmakta ve çoğu zaman yanlış kullanılmaktadır.

Harcama çeşitli kaynaklarda farklı şekillerde tanımlanmakta olup bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

“İşletmede bir iş görmek, bir şey üretmek üzere para veya para ile ifade edilen değerlerin elden çıkarılması”

“Bir şeyi kullanmak, onu tüketmek”

“İhtiyaçların karşılanması amacı ile faaliyette bulunan her ekonomik birimin para ve her türlü ödeme araçlarının kasadan veya işletme mal varlığından çıkması”¹

“Para, ayın, borçlanma, alacaktan vazgeçme, hizmet ifa etme ve diğer şekillerde para ile ifade edilebilen menfaat sağlamak suretiyle bir mal ve hizmetin iktisap edilmesi”²

Yapılan tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere harcama, çoğu zaman eş anlamı olarak kullanılan giderden çok daha kapsamlıdır. Hatta harcamanın maliyet ve

gider kavramlarını kapsadığını söylemek hatalı olmaz.

Genel anlamı ile gider, işletmenin öz sermayesinde bir azalış meydana getiren her türlü çıkış olarak tanımlanabilir. Ayrıca gideri çeşitli açılardan ele alarak tarif eden tanımlar da mevcuttur.

Maliyet kavramı ise, çok genel bir belirleme ile, “**bir varlığı edinmek için yapılan harcamalar toplamıdır**” biçiminde tanımlanabilir. Bu çok özlü ve yalın tanımına karşılık maliyet kavramı ekonomide, işletmecilikte geniş bir biçimde

¹ Münir BELLEK “Kanunen Kabul Edilen-Edilmeyen Gider Ayırımı” Mükellefin Dergisi, Sayı:41 s.61.

² Murat URGAN “Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarındaki Gider Anlayışı ve Zarar Kavramı,

Gelir Unsurları İtibariyle İrdelenmesi Zarar ve Mahsubu ve Özellikli Durumlar, Bilim Raporu, Ankara, 1995, s.1

çeşitli açılardan ele alınarak tanımlanmaktadır.³

Vergi uygulaması açısından yapılan bir harcamanın maliyet veya gider niteliğine sahip olup olmadığının belirlenmesi vergi matrahının tespiti açısından önemli rol oynamaktadır.

Yapılan bir harcamanın maliyet unsuru olması halinde bunun gidere dönüşümü zaman içinde çoğu zaman birkaç vergilendirme dönemini kapsayacak şekilde gerçekleşir. Örneğin; amortisman tabi kıymetlerde amortisman ayırımı gibi ki, bu nitelikteki giderler bile anılan iktisadi kıymetin satışında tekrar bir hasılat unsuru olarak dikkate alınır.

Bunun yanı sıra gider niteliğindeki harcamalar ise ilgili oldukları hesap döneminin vergi matrahının tespitinde direkt indirim konusu yapılmaktadır. Bu nedenle vergi uygulaması açısından maliyet ve gider kavramlarından ne anlaşılması gerektiğinin netleştirilmesi ihtiyacı vardır.

Vergi uygulaması açısından bir işletmede yer alan çoğu ekonomik değerler maliyet bedeli ile değerlendirilir. Gayrimenkuller, demirbaş eşya, satın alınan emtia, imal edilen emtia bunlara örnek olarak verilebilir.

Vergi Usul Kanunu'nun 262'inci maddesinde maliyet bedelinin tanımı yapılmıştır. Buna göre "**Maliyet bedeli, iktisadi bir kıymetin iktisap edilmesi veyahut değerinin artırılması suretiyle yapılan ödemelerle bunlara müteferri bilumum giderlerin toplamını ifade eder.**"

Kanun maddesinin incelenmesinden de açıkça anlaşılacağı üzere bazı giderler de maliyet bedelinin parçasını oluşturabilmektedir. Bu durumda

yukarıda yapılan açıklamaları giderler açısından detaylandırarak olursak vergi mevzuatımıza göre giderleri iki kısımda incelemek mümkündür⁴.

1-Maliyet Bedelinin Bir Parçası Olan Giderler Bu mahiyetteki giderlerde iki kısma ayrılabilir. Genel İmalat Giderleri: Bunlar bir mamulün imali için yapılan bilumum masraflar olup doğrudan doğruya imal edilen mamul maddeler ile ilgilendirilir. Bu noktadan hareket eden kanun koyucu Vergi Usul Kanunu'nun 275'inci maddesinde, mezkur masrafların mamulün maliyet unsurları arasında saymıştır.

Özel Giderler: Münhasıran bir iktisadi kıymetin iktisap edilmesi için yapılan masraflar özel gider sayılır. Bir malın satın alınan müesseseye gelinceye kadar yapılan nakliye ve komisyonlar bu niteliktedir. Keza bir makina veya tesisatın nakliye, sigorta ve montaj giderleriyle bir gayrimenkulün noter, tapu, mahkeme kıymet takdiri, komisyon ve tellaliye masrafları özel gider mahiyetindedir.

Vergi Usul Kanunu'nun 262 ve 270'inci maddelerine göre bu masraflar, ilgili buldukları iktisadi kıymetin maliyet unsurları arasında sayılmıştır. Ancak 270'inci madde bu kurala bir istisna tanıyarak bir gayrimenkulle ilgili bulunan ve yukarıda sayılan masraflar için

³ Maliyet kavramına ilişkin değişik tanımlamalar için bakınız. Muzaffer EGESÖY "Maliyet Kavramı ve

Ticaret Mallarının Değerlenmesi" **Mükellefin Dergisi**, Sayı:10, s.10.

⁴ ALİ EĞLER ve diğ. **A.g.r.** s.239

mükelleflere bir tercih hakkı tanımış ve bu masrafların maliyet bedeline ithal edilmesini veya genel giderler arasında gösterilmesini serbest bırakmıştır.

2-Maliyete Girmeyen ve Direkt Olarak İndirim Konusu Yapılan Giderler Bu giderler genel mahiyette olan ve belirli bir veya birkaç iktisadi kıymeti ilgilendirmeyip işletmenin tamamını ilgilendiren harcamalardır. Bu nedenle doğrudan doğruya ilgili buldukları yılda gider kaydedilirler. Gelir Vergisi Kanunu'nun 40'ncü maddesinde sayılan harcamaların, masrafların hemen hemen tamamı bu niteliğe sahip giderlerdir. Ancak anılan maddenin 2 numaralı bendindeki işçi sigorta primleri ile 7 numaralı bentte yazılı amortismanlardan bir kısmı genel imal gideri mahiyetine haizdir.

